

Visvriendelijk beheren

In het beheergebied van het Hoogheemraadschap van Delfland liggen voor de sportvisserij belangrijke wateren zoals de Vlaardingse Vaart.

Onderhoud van onze watergangen ... we ontkomen er niet aan. Niets doen is geen optie, veel stads- en polderwateren groeien dan dicht, de bagger hoopt zich op. Beheer is noodzakelijk, beheer waarbij rekening wordt gehouden met de vis. In Delfland weten ze hoe.

De ene maaibeurt is de andere niet. Maar wie - bijvoorbeeld als sportvisser - bekijkt welke impact maaiwerkzaamheden hebben zal niet ontkennen dat de visstand hier en daar een behoorlijke veer moet laten. In het kielzog van maaiboten en korfmaaiers is vaak te zien hoe meeuwen, visdiefjes en op de kant reigers, profiteren van de vissen die aan het oppervlakte naar adem happen. Het kan ook nog een stapje erger. Soms wordt het water zo overhoop gehaald dat het wateroppervlak bezaaid ligt met dode vis of

dat er grote dode vissen tussen het maaisel op de oever liggen.

Viral

Ondertussen is de wereld wél veranderd. Social media hebben hun intrede gedaan. Tegenwoordig kan een door leken geconstateerde vissterfte zomaar viral gaan, waarbij uit het niets een digitale opstand tegen de waterbeheerders - veelal waterschappen en/of gemeentes - ontstaat. In 2010 kreeg hengelsportvereniging

SportvisserijBelangen Delfland voor het eerst te maken met een forse vissterfte nadat er gemaaid was in de stadswateren van Vlaardingen. Theo Stremme, bestuurslid viswaterbeheer bij Sportvisserijbelangen Delfland, was erbij. "Er was gemaaid met een maaiboot. Het water was troebel en vrijwel compleet zuurstofloos", herinnert hij zich. "En we hadden dus heel veel dode vis." Het water waar Stremme het over heeft is stadswater in de bebouwde kom van Vlaardingen. Met vooral begroeiing langs de

TEKST

Gert-Jan Buijs

ILLUSTRATIES

Blikonderwater, Bram Bokkers, Alika Obraz en Sportvisserij Nederland

medebestuurder Marcel van der Ham zich in de materie. Uit onderzoek van onder meer kennisorganisatie Ravon leerden de mannen dat er nogal een verschil zit in de manier waarop je wateren van planten ontdoet. "Het blijkt dat werken met een korfmaaier bijvoorbeeld veel visvriendelijker is dan met een maaiboot."

Voor wie het verschil niet direct op het netvlies heeft; een korfmaaier is een brede, waterdoorlatende bak aan een graafmachine met bewegende messen aan de rand. Die messen snijden de stengels van waterplanten en riet af, waarna de machinist alles met die bak op de oever gooit. Een maaiboot vaart door het water heen en weer en snijdt - ook met bewegende messen - op de gewenste diepte de stengels af. Daarna wordt het maaisel bij elkaar geveegd en op een hoop gegooid. Probleem is dat de schroef bodemmateriaal omwoelt wat tot zuurstofgebrek kan leiden. "Uit de diverse onderzoeken bleek dat de overlevingskans voor vissen bij het gebruik van de korfmaaier veel groter was dan bij de maaiboot. Dan heb je het over de orde van grootte van 75 procent overlevingskans!"

Nieuwe maaiprotocolen

Het mooie is dat er in de VBC naar Stremme en Van der Ham werd geluisterd. Kort samengevat: in 2018 werd er in Vlaardingen voor het eerst gemaaid volgens de nieuwe maaiprotocolen die het Hoogheemraadschap van Delfland in overleg met alle belanghebbenden had aangepast. Intussen bleek dat er nog veel meer manieren zijn om de overlevingskansen van vissen te vergroten. Stremme somt op: "Blaas voor je gaat maaien eerst alle duikers open. Maai nooit naar een doodlopend deel van het water. Haal roosters even weg. Allemaal maatregelen die zorgen dat de vis weg kan. Spoel als het kan zo snel mogelijk de watergangen door zodat het vuile water weg kan. Begin met maaien daar waar het schone water je systeem instroomt."

In Vlaardingen kwam de maaiboot nog maar amper het stadswater in. "Alleen op plekken waar je niet met een kraan aan het water kunt komen. Ik denk dat we op zo'n 85 procent van het water alles vanaf de kant hebben gedaan." Uiteindelijk leverden de maaiwerkzaamheden van 2018 geen vissterfte op. "En geloof me, dat was niet omdat er weinig vis zat!" Stremme looft overigens ook de contacten met de gemeente Vlaardingen.

"Als er iets is, dan app ik tegenwoordig met de wethouder. Als er nu met de maaiboot wordt gemaaid, zorgt de gemeente voor twee tot vier man die betaald het maaisel uit het water

harken. Natuurlijk zorgen zij er ook voor dat er geen vis op de kant belandt."

Pure winst

Het mag duidelijk zijn dat ze bij Sportvisserij Zuidwest Nederland heel blij zijn met deze ontwikkeling. Rutger Meijer: "Wat de sportvisserij hier in Delfland in gezamenlijkheid voor elkaar heeft gekregen is pure winst. We hebben visvriendelijkheid hoog op de agenda gekregen. Sportvissers zijn bij vis en natuur betrokken mensen. Zij zijn de oren en ogen aan de waterkant. Dankzij de vissers kunnen de waterbeheerders snel en concreet reageren als er iets aan de hand is." Dat besef heeft de laatste jaren aardig postgevat bij de andere geledingen in de VBC's. "Visvriendelijk onderhoud is een speerpunt voor ons. Ik vind dat deze VBC een voorbeeld is van hoe sportvisserij en waterbeheerders

Een maaiboot veroorzaakt veel meer vissterfte dan wanneer gebruik wordt gemaakt van een korfmaaier.

oever, naar het midden toe is het wat opener. "We wilden herhaling voorkomen, dus we zijn meteen gaan lobbyen."

Dat lobbyen doe je als vertegenwoordiger van de sportvisserij in een visstandbeheercommissie (VBC), waar alle grote spelers en belanghebbenden qua waterbeheer bij elkaar zitten. "Zo hadden wij de ingang, met name bij het Hoogheemraadschap van Delfland. Wat bleek? Daar zaten ze ook met die vissterfte in de maag." Dat was ook niet zo heel gek, want de vissterfte was - daar hebben we de social media weer - ook op Facebook breed uitgemeten. Waarbij de waterbeheerders de wind van voren kregen, terecht of niet.

Korfmaaier versus maaiboot

In de jaren daarna verdiepten Stremme en zijn

elkaar kunnen vinden en verrijken. En dat dat is gebeurd op initiatief van de sportvisserij is helemaal mooi.”

Ook Meijer geeft aan dat de publieke opinie, aangeslingerd door social media, hier een rol in heeft gespeeld. Die vissterfte ging overal rond.” Er is in Vlaardingen pas een seizoen visvriendelijk gemaaid - één zwaluw maakt nog geen zomer - maar je zou zeggen; uitrollen die aanpak. “Uiteraard hebben we in Delfland stappen gemaakt om onze ervaringen met naburige gemeenten te delen. Maar ik denk dat het vooral aan het Hoogheemraadschap van Delfland is om deze andere maaimethode aan te kaarten bij andere waterschappen. Ik denk dat dat beter en sneller gaat. Delfland kan dat beter overbrengen dan wij. Wij adviseren deze aanpak ook bij andere waterbeheerders en delen deze aanpak van visvriendelijk beheer inmiddels op verschillende plaatsen.”

Toen eenmaal de neuzen dezelfde kant op stonden was het visvriendelijk maaien zo gepiept. “Daar is amper een jaar overheen gegaan”, zegt Meijer. “Als je in één jaar het beleid van een grote waterbeheerder kunt helpen veranderen, dat is wat. Gelukkig komt

er steeds meer aandacht voor. Ik hoop dat ze bij andere waterschappen denken: “... die sportvissers, daar doen we nog te weinig mee. “Dit is zo’n goed voorbeeld, daar moeten anderen ook mee aan de slag gaan. Zegt het voort, zegt het voort.”

Wet Natuurbescherming

Bij Hoogheemraadschap van Delfland is Marcel van der Pot samen met zijn collega Jan Kees van Es nauw betrokken bij het visvriendelijk maaien. Van der Pot wil wel even gezegd hebben dat zijn waterschap niet rücksichtslos alles wat los en vast zit wegmaait. “Al jaren voeren we de werkzaamheden zo zorgvuldig mogelijk uit op basis van de maatregelenprotocollen, die zijn opgesteld vanuit de wet Natuurbescherming (voorheen Flora- en Faunawet). In 2018 hebben we, naar aanleiding van de gesprekken met de visstand-beheercommissie en de gemeente Vlaardingen, een aantal maatregelen toegevoegd specifiek ter voorkoming van vissterfte.” Anderzijds geeft hij wel toe dat er weleens vissterftes optraden. “Die kunnen verschillende oorzaken hebben, maar maaien en vissterfte worden vaak met elkaar in verband gebracht.

Dat wordt dan een hype op Facebook. Wij doen er met onze aannemers alles aan om vissterftes te voorkomen.”

Kans

Het hoogheemraadschap is verantwoordelijk voor de Vlaardingse stadswateren, maar heeft de onderhoudswerkzaamheden ondergebracht bij de gemeente Vlaardingen, die ook de aannemers aanstuurt. Volgens Van der Pot kwamen na die gewraakte vissterfte de bestuursleden van SportVisserijBelangen Delfland aan tafel te zitten bij de gemeente Vlaardingen. “Zij keken toen al naar maatregelen om nieuwe sterftes te voorkomen.” Dat zijn de maatregelen die Stremme al meldde; duikers openblazen enzovoort.

De grote kans om het helemaal goed te doen kwam toen de inschrijving werd geopend voor het maaiestek in de Vlaardingse stadswateren vanaf 2018. Van der Pot: “Normaal gesproken krijgt de goedkoopste inschrijver de klus. Nu vroegen we de aannemers om een plan van aanpak waarin ze moesten beschrijven hoe ze vissterfte dachten te voorkomen. Ze moesten dus maatwerk leveren. Dat leidde ertoe dat aannemers gingen bellen met de

Ook in Delfland vormen sportvissers de ogen en oren aan de waterkant.

Voor een vissoort als de snoek zijn waterplanten van levensbelang.

Theo Stremme bij een volkomen dichtgegroeid stadswater in Vlaardingen.

hengelsportvereniging SportVisserijBelangen Delfland. Dan krijg je dus voorafgaand aan de opdracht al goede contacten tussen aannemer en de hsv. Dát wil je hebben. De aannemer kijkt wat hij kan verbeteren en komt met een plan dat op de plaatselijke situatie is beschreven.”

Scoren op visvriendelijkheid

Het hoogheemraadschap beloofde de plannen van aanpak via het principe van de *Best Value Procurement*. Dat komt erop neer dat de inschrijver in dit concrete geval letterlijk punten kon scoren met een goede visvriendelijkheidsparagraaf. “Die punten staan voor een bedrag dat je kunt aftrekken van je inschrijfbedrag. Zo kan een aannemer die wel de goedkoopste is maar weinig of niets aan visvriendelijkheid doet, het afleggen tegen een hogere inschrijver die wél goed op visvriendelijkheid let. Dit hebben wij samen bedacht met de gemeente Vlaardingen. Nu zijn we zover dat we deze methode ook willen gaan gebruiken in de rest van ons gebied, Den Haag, Schiedam, Delft.”

Uitrollen

Ook Van der Pot is positief verbaasd door wat er in een jaar tijd van de grond is gekomen. “We hebben bijvoorbeeld onze digitale systemen aan elkaar gekoppeld. Nu kunnen we zien welke stukken wanneer zijn geschoond. Dat hebben we in een korte tijd geregeld.” Het verder uitrollen van visvriendelijk maaien ziet ook hij helemaal zitten. “Maar het hangt wel af van de plaatselijke situatie of dat zomaar kan. Je moet als waterschap met de

gemeenten en de plaatselijke visverenigingen kunnen samenwerken.”

Nog meer voordelen

Dat waterschap, gemeente en sportvisser in Vlaardingen nu zo nauw samenwerken heeft nog meer voordelen. Zo valt er ook te praten over de mate waarin gemaaid wordt. “We zijn nu zover dat we kunnen afspreken dat we bepaalde stukken vegetatie kunnen laten staan als die geen belemmering vormen”, zegt Theo Stremme. “Of dat het riet een paar decimeter boven de waterspiegel wordt afgemaaid in plaats van vlak boven de bodem. Dat is een wens van sportvisser, maar ook van ecologen. Daar tussen die stengels kan jonge vis en ander waterleven beschutting vinden. Er zijn ook stukken waar je door het riet niet meer bij het water kunt komen. We kunnen zorgen dat er open plekken komen. Voor de hengelsport kunnen hier hele mooie dingen uit voortvloeien.”

Overigens is de korfmaaier niet meteen helemaal favoriet. “Het maakt veel uit hoe snel je de korf door het water haalt en wanneer je hem omhoog haalt. Haal je hem pas helemaal aan de eigen oever omhoog dan schep je eventueel vissen mee de kant op. Doe je dat echter een meter eerder dan kan veel vis ontsnappen.”

De visstand en de overige aquatische natuur zijn gebaat bij visvriendelijk maaien, zoveel is wel duidelijk. Hebben ze in Delfland het wiel

uitgevonden? Van der Pot: “Ik weet niet of wij hier uniek in zijn. Maar als er waterschappen of gemeenten zijn die in hun maag zitten met vissterftes na afloop van maaiwerkzaamheden dan hebben we een goed advies voor hen.” In het gebied van Hoogheemraadschap van Delfland zijn er stappen gezet. Hoe je het begin maakt, kunnen ze je daar vertellen. Voor het maatwerk zorgt de aannemer in samenspraak met de sportvisser. Als dat dan ook nog op Facebook zou verschijnen...

Vissterfte kan via de sociale media snel worden opgepikt en een ‘eigen leven gaan leiden’.

